

адем
гајтани

лебедовата
песна

АДЕМ ГАЈТАНИ

ЛЕБЕДОВАТА
ПЕСНА

ЛЕБЕДОВАТА ПЕСНА

*Јас не знам од кај ми е вдахновението
во кое сино небо, во која густа шума
од каде мојава песна
јас што никогаш не сум запеал
од каде ли идат реките од трендафили
гласовите од јатата славеи канаринки
каков божествен глас во грлово имам ангелски
ме прави среќен овој чудесен глас
овој прекрасен глас та плачам јас од среќа
Другарите восхитено ме гледаат
никогаш ваков лебед не виделе
гласот на Орфеј е сал едно треперење
боговите слушаат ги забораваат должностите свои
нивните караници темни
никого не прогонуваат Прометеја не го казнуваат
не благосуваат
сонцето се повлекло месечината изгрева среде бел ден*

*Кога го достасав врвот на убавината на магијата
сладоста најголема на гласот мој
кога крвта ми се усвити в срце
низ дамари во очите во крилјата
помислив дека тоа била мојата единствена песна
последната песна
животот мој*

ЗЕЛЕНИОТ ПАСТУВ

К О Њ О Т

I

Нежноста на децата во очите ја има
се мешаат боите на небото и тревата
потковиците му се парчиња од сонцето
сапите како кадифе
гривата зраци месечеви како на Свадбата од Халил*
узенгиите како утринското светло
среде трката
се израмнува планината
реките ш врзуваат крилјата на ластовичката
пената се создава од мирисот на трендафилите
ногата каде му копа бликаат студени извори
по зеленилото и ливадите
со божилото на челото
каде оди лета со ројот од ѕвезди
ја минал Кумовата Слама
нема јавач да го јавне
освен мене
сонувачот
бегаме со грабнатата невеста во зенитот на пладнето
копитата усвитени ги горат гонителите зад нас

II

Мојот коњ брз
секогаш пристига прв
по хиподромите на светот

---

*Личност од албанската народна поезија.

коњот мој црн
мине над сите пречки
скока со леснина

никогаш не се обложувам
за коњот мој —
судбата да му ја врзам

нозете му се како ветерот
копитата од злато
гривата бисерна

во црнката му ги гледам
новите победи
со зорите се храни

росата го мие
бесата го кали
громот го тимари

за ништо не го давам
отрованиот коњ
од полипот на љубомората

во зеницата сонцето го имаше
срцето в студ што го стегав
последните пречки дури ги помине

Хиподромите сега се пусти

К А М Е Н

Го фрлив каменот во водата
сред кругови концентрични
небото во кругови се распарча

Го сокрив за кула
и за мост го сокрив
длабоко во таинственоста

Можеби ќе ми треба
кулите ако се урнат
мостојте ако паднат

Го фрлив во снегот сред бездни
го фрлив во озоните вишни
го кријам за тврдината на омразата
го кријам за Акрополот на љубовта

Можеби ќе ми треба
кога огнот граба и гори
кога го носи големата вода

РЕКА

Од срцевата длабочина земна
потечува млазот на крвта
извира безимената река
ја крстат седум богови
седумдесет јагнина колат
седум невести
така го означи со крв раѓањето
создаде историја
создава историја
постојано ги шири бреговите
растат врбите
се вишат тополите
гради воденици
бреговите мост ѝ ги врзува
виножитен
седум коњаници челни
во црвено облечени
го означија со сабји ова благословено место
зората го разубави со пламенот на првите зраци
се изгради градот со седум мостови
едниот со седум сребрени лакови
никогаш не секнува
реката и градот влегуваат во енциклопедија
името бесмртно им стана
го зеде името на народот
реката вика да се раздели од градот
се истура по полето нејзината смеа
деведесет и девет фиданки оплодува
отровните змии ја бранат
од црната смрт
од самовилите

Еден ден летен, еден ветер, еднаш ете
полето со полипите водите ѝ ги пие
ѝ го суши коритото на моме игралито
не сум видел глетка толку изнагрдена —
од раната гној ѝ тече
змијата се гледа умрена од далечината
со кожата испукана како планетарна краста
морето бучи под седумте небесни ката
со седумдесет и седум тапани
што се трудат да го будат успаниот бог на дождот
За неговото будење
колат седум овни угичи
и една девица чедна
се жртвува за доброто на градот

Никој не виде во глувата полноќ
како врне нечеканиот дожд
Реката тече како порано
децата одат под божилата

ОСАМЕНОСТ

I

Желката излегува од черупката
полжавот излегува од куќичката
прави сребрена врвица
кртицата излегува на видело
глушецот од дупката
шнолката се затвора ежот се отвора
змијата кошулата ја менува
една мома чедноста ја губи
бродот трга од луката
мечот излегува од канијата
божилото од летниот дожд
зората од преградката на мракот
детето од мајчината утроба
болката од душата
пеперутката од свилениот меур
пајакот од мрежата

како да влезам во мојата осаменост

II

Желката влегува во черупката
полжавот во куќичката своја
лизгајќи се по месечевиот пат
кртицата в земја
глушецот в дупка
бисерот се создава во школката
ежот се пика под боцките

бродог влегува во луката
ноќга влегува во зората
мечот во канијата
пеперутката се затвора во свилениот меур
пајакот се крие во пајажината смртоносна

како да излезам од самотијава моја

ДОЖД ВРНЕШЕ КАКО ВО ПЕСНИТЕ НА ЖАК ПРЕВЕР

дожд врнеше како во песните на Жак Превер
колку е љубовта вебра
колку е тажна и бедна
како во песните на Жак Превер

наесен ги горат лисјето на љубовта
илјадници љубови изгорени

нешто топло те погалува
нешто ладно те натажува
како и животот во песните на Жак Превер

ЗЕЛЕНИЛО

Тротоарите ги бараат сега жолти
неговите очи
нејзините меки свилени коси

карпите заруменети од сонцето
зелен гуштер го цица воздухот што пече
ја излижа отепаната пеперутка на љубовта

гулабите го понесоа во очите
галебите го понесоа на крилјата
се креваат маѓепсани
забораваат да се спуштат

постојано еден пастув зелен
во сонот лета

К Р В Т А

еден сноп од месечина
длабоко вика темнината
ножот шета
по месечината
ножот се враќа
прстите извалкани
Сверот се враќа во темнината
некој пее, некој плаче
мене ми пее
ножот шета по нитта на светлината
мракот се вселува в очи
чистината блести со коњ врзан
сверот и кошот брзаат
сечилото му е бојосано во мракот
јас целиот излегувам на светлина
тој по мене трга со скршени нозе
свер во јагнешка кожа
коњот ми е далеку
месечевата светлина насреде
ножот
се цеди
трка на светлоста и на мракот
часум беше темиичина
часум беше светлината

го јавнав коњот

Т Е М Ј А Н У Ш К А

Во корењето нејни се обновува невидливото сонце
виножитото ѝ завидува на бојата од чедна душа
да не го отвори окото пролетта задоцнува
реките ги ронат бреговите
во раката од девојката моја
темниата ослепува и страда
од нејзината чашка светлината се раѓа
Кога ја бакнувам неа еден вулкан се гаси
славејот се обојува со гласот на песната
мене сабјата ме осветлува и храбри
во сонот свој ја раснам и вјасам
крвои да лее
каде што не е таа и љубовта не е
ноќта на денот здивот му го зема
сонцето ја буди
првото цвете
ниту кој го кине
ниту пак ќе згине
Со љубовта в рака
круна девојчинска
јас не можам беден од убавината на есента да бегам
маѓепсан ја гледам и страдам
за нејзината боја за миризбата нејна
ни мртов ни жив сум сега

калейдоскоп

О Г А Н О Т

Ридје голта
в грло му се дрочат —
води секнат

Господ улав, —
смеа, солза —
гори жедта

Сета планета
во обрач од оган —
болестите со страв се лечат

живнува од војни
од бесилки и смртта —
на него светот се крева

мевот на вселената рига
страстите ги пали да бликнат—
љубов со омраза се васа

мориња црпи црпи
црпи и океани —
оганот да го гасат

В О Д А Т А

Еден прстен од оган
како стадо ја чува

една школка
ѝ го чува скришниот извор

да ја нема да ја нема
на усните ќе ми беше вечно жедта

крв на вселената
од која сите
ги имаме животот и крвта

се претвораш во пареа
се претвораш во снег
се претвораш во дожд —
ниедна птица не знае да се преправа како тебе
громот ти го отвора изворот во далечина
оганот ти е брат

еден прстен од пламен
семката во мразот ти ја чува
скриена во еден од прстите

ти си чудото на светот
на чудото си чудо
не искушувај ме —
силата да си ја знаеме
земјата си ја заградила
во тркалезна рамка

ние сме јаболко на вселената
ноловина од вода
половина од оган

едно јаболко
што го држи гравитацијата

ти си чудото на светот
кога пука меурот на потопот
да се исплашиме о госпoде о пупко

ти си во сè живо —
животе на животите

се претвораш во светлина во секавица
каков ли магнет ве влече —
мечот среде, рибата меѓу вас

огнот го чува
еден прстен од вода —
да не побеснат

чудо на чудата
како ја оживуваш
умрената птица, овенатиот цвет

чувам една чашка вода
во невидливата дланка на планетата

здравица за многуте плодови
за добрината за љубовта
за душите што се враќаат

мравките ја кријат длабоко во земјата
ако гази сушата

В О З Д У Х О Т

Земјата ја окружува
балон е разнобоен —
јас иглата ја држам

меурот се врти
околу својата оска —
со други оски не се запира

јас сум
побрз од смртта —
како бесен свер ми се заканува

го држи рој од ѕвезди
за убавите очи
и кожата мазна

да живеете во вакум
станувате сосема слободни
и бесмртни

во оваа празнина пред смртта
побрза која ќе биде —
за да решава за сè

иглата ја чувам
како очите в глава

доаѓа вражето
иглата ќе ја земе —
светот да го сруши

давајќи им го и на другите планети
чистиот воздух —
ќе го наполни балонот
со воздух расипан

се здружиле
смртта и гаволот —
но јас сум побрз

З Е М Ј А Т А

Немаме друга земја
кај да живееме —
најдобра оваа ни е

со езера планини полја
полни со черепи
со очи живи

да 'ртеа черепите
од почетоците први
ќе имавме многу кули од черепи

земјата нема две длапки да гледа
како черепот со очите свои —
подобро ѝ е

која е разликата
меѓу тркалезната земја
и черепот тркалезен —

земјата ги јаде черепите
а черепот не може земјата да ја голтне —
во грло ќе му запре

тревата со черепи се храни
се хранат црвите —
во подземното царство

но сепак черепите
земјата ја вртат —
со светот владеат

черепите ќе ја надживеат
земјата —
посеана со љубов

ЗЕМЈА БЕЗ ГРАНИЦИ

т е л е ф о н о т

далечините ги брише
далечините ги ближи

океанот станува
капка вода

зборови топли
срца студени
се разделуваме

никогаш луѓето
не биле толку блиски
со гласовите нивни
бели
црни

единствена држава
без граници

уво на космосот

некои оглувуваат
пукнато тапанчето
еднакви се пред него
како кралот како палјачото
најубавата најгрдата

не ги разликува преградките
со телои ја окружил земјата

како со мрежа
наслушнува

еден телефон постојано звони
заборавен во времињата идни

тревоги скришни, вотергејти
во служби и институции

ме слушаш ли
ме слушаш ли
сакана

далечиките ги оддалечува
како две срца кога се делат

во петте часот ќе те чекам

кружи по планетата

А В Т О М О Б И Л О Т

Ќе го најдат
мозокот на исток
главата на залез

за себе немаш
за него секогаш

и кожата ја даваш
убавата сакана
и верна

срцето го даваш
него не го даваш
никогаш никогаш
едно чудно враже
владее со мене
ќе ми го најдат
мозокот на залез
главата на изгрев
молневита смрт
од брзината

кај одиш, под барјак црн
од смртта бегам како молња
а секогаш блиску ми седи
главата в торба
со радост ја држам
таа измама
мозок — глава
залез — изгревање

јас сум слободен
в кафез

воланот — коланот
четири брзини
со четири начини
на арабескната смрт
го дишам воздухот чист
смогот по оставам
риби сме
без жабри
се гледаат птици
само кај Ван Гог

гарвани
без нас можеме
без него не

воланот на гробишта
свети месечината

галаксија во заборава

Т Р О Т О А Р О Т

Витрините му завидуваат
поднесува секакви стапки

штиклите бодат в срце
стрели Аморови

дрвјата лете му сенат
лиејето наесен паѓа
колкупати нивната ја надживеал смрт

колата иде и ги носи
жолти како осамата

не го прашува никој
дал летото е жешко
зиме студено

за него царува
едно болничко време
го засолнува пијаниот
питачите ги дарува

не ги трпи кучињата
но нема што да прави
госпоѓите шетаат со нив
по него минат илјадници
тешки глави

се случува некој да биде хипокрит
друг пак со стегнато срце
без љубов и без среќа

барем еднаш
со крпи го украсуваат
тоа е единствениот пат
да мислат на него

Никогаш не прашува
кај одат
какви се нивните маки
и кој е со празен мев

двојките ги љуби
за раце што се држат

сенките не ги сака
од нив е полн со страв
ножови кријат

често се гледа во излозите
се здогледува сал кога се мие
се чуди:
колку бил избрчкан

паноптикум

Н О Ж О Т

Фрлен во воздухот
паѓа
се забива в дланка

во небото пламнат
лебдее
свер во вилиците го чека

се остри тајум
некаде зад облаци
блеска

со молњите стрела
месата се тресат
од оваа игра

кој не ја издржа
седум боја под земја слезе
со врвот носот му го скрши

лебдее
некого чека
мојата спремна рака

изградија црква
за сворот
со вилиците што го фати

ПЕЈСАЖОТ ОД МОЈОТ ПАТ

Сидови од плитар
девојките и жените се кријат
порти вратгогчиња
столбови со светилки електрични
столбови телефонски, не
прашлива калдрма
пука глуварчето на прашината
ниедно дрво на калливиот пат
но во дворот птиците црцорат
сонцето слегува на стреата, покривот
мразулци зиме на дрвјата има
како тантели на дувак невестински
на рафтоот дуњи наредени, жолти
како стража, војници на стража
тротоари нема, змијата на водата
се провира низ дворови, по градини
тажен пејсаж на детството мое
оловно небо, страчки крекаат
ластовичките на теловите како Морзеова азбука
Еден мртовец носат четири раце
секој застанува, сандакот го носи
мојата мајка во сандакот спие
сонот уште јас ѝ го расцутувам

ДОАГАЊЕ НА ПРОЛЕТТА

Окото мое зелено во зеницата на момето
ластовичката се враќа по забравеното крило
славејот песната да си ја поднови
во срцето на подземјето се случуваат лесни земјотреси
вака љубовта моја се провира низ трепетот на срцата

(И ОБЛАКОТ И МЕСЕЦОТ И СОНЦЕТО)

И облакот и месецот и сонцето
в зелено се облечени
в зеленило и во песни и во трески
птичји бои на божилото громови на облаците

јас песнава не знам како ми се роди
но вжештена со зелени коси
усните ми ги гори
и очите ми ги зеленее со пената на тревите

(ЈАС СЕ ЧУВСТВУВАМ ПОСТАР ЗА ЕДЕН ВЕК)

Јас се чувствувам постар за еден век
со чедноста на детето
чист без гревови без белези
сал бакнежи и љубов
како ме наоѓа едно птичје крило во кружење
една сабја во воздухот ми свечи
ангелот на смртта талка гавран и несреќи
коработ мој на враќање потонува
школките ја бараат мојата душа
да ја затворат да ја претворат во бисер
но длабочината на мојата крв не ја стасуваат тие

(КАКО ОЖИВУВАМ ВО ПРЕГРАТКАТА ТВОЈА)

душата моја бисер на вратот од девојката
на белите гради
мојата уморена глава
косите сонцето ми ги мрси
не знам како оживеав на работ од еден гроб
пожив од векот и годините
на зората ѝ ги цицам сочните усни
срцето мое пехар во раката на девојчето
избегано
што ме бара утре
и вчера ме наоѓа
а јас сакам денес

Л Е Г Е Н Д А
според раскажувањето на Муќерема

еден цар си имал една ќерка
болна од неизлечива болка
Оракулот му рекол:
„Да се напие од крвта од Мајката на змиите и ќе оздрави“

Ги помоли боговите да ја најдат Мајката на змиите
во божилото, под камен, под земи, во реките

Таа го чу гласот на боговите
зашто се чинеше дека е девојчето веќе на умирање

Еве сум, рече, што сакаш од мене?
Да те отепам, крвта да ти ја земам,
да ја испие мојата ќерка, невиничката моја ...

Замислена и смилувана Мајката на змиите
остарена сум, рече

Ако, додаде. И ја кладе главата врз еден тркалезен камен
Таткото ѝ ја отсеке со сабјата главата на Мајката на змиите

Девојчето ја испи крвта
и стана најубавата мома

Другите змии уште не го знаат ова
ја знаат неа за жива
Но да разбереа, земјата ќе ја сотреа
На каменот уште тече крв, рече

градови

А Т И Н А

мај 1965 г.

на илјади начини можеш за неа да пееш
исконска и постојана
Акропол ѝ е чардак ни на небо
ни на земја
со братот сонце во зенитот
Синтагма ѝ бие со пулс забрзан
во историј ата учиме како се брани слободата
и како боговите биле несправедливи кон луѓето
зашто им го украле огнот им ги украле девојките
и дека маратонецот не постоел
во таверните прекрасно се игра сиртаки
излегуваат и ш бараат скриеното злато во легендите
го наоѓаат во срцето на полната месечина

Р И М

септември 1970г.

гувее остарува
дамнешната невеста

симбол се чини му се црните мачки
по вековните урнатини
место небесвите гулаби
треба да е единствен со нешто
градов каде водат сите патишта на светот

треба цел живот да поминеш
по сите колосеуми
катакомби и по црквата на Свети Петар
Сикстинската капела и гладијаторите
и пак не ти е доста

богови и царства соборени

еден сладолед господине
нозеве да ги починеме

очите сум ги вперил во една статуета
се чини како жива
и ми се доближува

СТАМБОЛ

јули 1972 г.

чудесен неред од простори
раси и народи
секому му ја дава среќата со прсти
му ја зема со грстови
град на три мориња
Константинопол го викаа некогаш
со бесмртната Аја Софија како бисер
на грлото

ТРИ ВЕРЗИИ ЗА ЕДНА ЛЕГЕНДА

Ленинград, мај 1974г.

Го посетивме местото кај беше двобојот на честа
на поетот Пушкин и на Дантес никојништо
сега се крева висок обелиск, како вечно сеќавање
голем снег, двајцата секунданти снегот го означуваат
оружјето е spremно, двата пиштола
водичот објаснува со драматичен и трепетен глас:
Прво стрелаше Пушкин и го рани Дантеса в рака
потоа стрелаше Дантес и го погоди Пушкина в стомак
Тој падна Го качија на санка веќе на умирање
Прочитав во една книга:
Прво стрелаше Дантес и смртно го рани поетот
Во друга книга:
Двајцата стрелаа едновременно
двајцата ранети беа, а Пушкин смртно

Три верзии на една легенда, на убиството

Која е вистинската?

време

М Е Т А Ф О Р А

Се влечат по ведрината две далечни молњи
запупи трендафилот среде облаците
два мртовци еден одар
оживеа еден трет
наковалната и чеканот
коваат потковица од сон
два брега патуваат
се среќаваат на синото море
комична љубов
Ромео и Ѓулиета
вечно ги соединува одмаздата
два сништа во лет
на јаве славејот се слуша
две разделени крила
едното на гулабицата другото на галебот
се испилува измислена птица
две измислени во вселената
за рака држат една сестра единица —
Метафората
Евридика и Орфеј ги сврза смртта

Н А Р Е Ч Н И Ц И

На вршката од светлината и мракот
излегоа тие на речниот брег
и твоето раѓање почнаа да го пеат:
на светот најубава да бидеш
крилонога судборотка
кај да одиш светлина да грееш
твоите очи како окото на изворот
косите твои од свила и пена
челото твое — месечина полна
устата магична кутија
забите бисери
снагата твоја на Тануша*
(морската самовила)
струкот да ти се провира низ прстенот на мудроста
градите две утрински сонца
веѓите фиданки
да не те грабне тебе моливот на поетот
тој е зломамниш: судбоклетник
се восхитува од окото писано
Да останеш негибната од лоши соништа

---

*Личност (девојка) од албански јуначки песни.

ВРЕМЕ I

иднимата пуштила корења во песокта
песокта зрачи со минатото
минатото и иднината ја раѓаат сегашнатата
што мисли дека ќе остане вечна
вртелешка
копнеж на едно дете во инвалидска количка
сеќавање на Хирошима
илјадници срца растурени по меридијаните
сè си заминува тоа што останува
со нас со сенките наши со покосената трева
една пеперутка со скинато крило
се запира, се рони, се руши
таа патува без одмор и незапирно
сал таа ни кажува дека сме постоеле
еден камен се изронува во бескрајната пустина
со оази и без фатаморгани
Време ти не мамиш со животот
патуваме заедно со жеравите
и не запираме со години и столетија

ВРЕМЕ 47

Времето се отвора со смртта
се затвора со раѓањето
зашто по смртта продолжува чекорот на животот
продолжува да создава бисер во школката на вечноста
школката се смалува бисерот расте
единственото нешто без корен
нема ниеден облак на небото
ги лекуваш тешките болести
ништо не ти може ни окото на волкот
ни гнилиот заб на ноќта
сал за тебе немаат крај
ни вечерите ни зорите
среде нив еден дел од нашиот живот
не ти завидувам што ги зголемуваш болките
зошто ги закопуваш спомените
можеби само песната те совладува тебе
тебе несовладливото време
време кога се затвора смртта
кога се отвора раѓањето
карпа воздушна нескршлива

ВРЕМЕ 48

Примката ја правам да те фатам тебе
но ти си ми неулолива
невидлива птица
го чувствувам летот на твоите крила
го слушам твојот здив час забрзан час бавен
а душата никогаш не ти излегува, умирам
ми ја шепотиш на уво приспивната на поминатата лулка
не си имало милост за изгорените градови
сега урнатините им ги покажуваш на љубопитните туристи
на гладните деца на светот
што се врти околу твојот прст
о ти единствено присутно и во иднината
проречи ни што ќе биде
ти единствена Сибило —
тајната и неочекуваното се енигма
убавината и грдоста закон
ја приготвувам примката за да те фатам тебе
но ти си неуловлива
бесмртна птица на просторот

НИШАЛКА ЗА МОЈАТА КЕРКА

на нејзината мајка Ферихас

Јас фатив неколку зраци
неколку утрински сништа
неколку бои од божилото
крилата од белите пеперуди
песните на еден занесен славеј
песната на тревата музиката на лисјата
најнемирниот бран на морето
нежноста на алгите бројноста на планктоните
првите траги на човекот
на месечината штотуку освоена
едно каменче оттаму среќата да ѝ ја чува
што ќе ја споделува со штотуку родените деца
силата на житот слабоста на делфинот
итроста на антилопата тромоста на хопопотамот
дивата и разјадувачка жед на пустината
грижливите раце на мајката
нејзиниот исплашен поглед
светлината на домашниот праг
нежните цвеќиња на небото
никогаш изгубената надеж
смртта со скршени крилја

СИДНА ФОТОГРАФИЈА

како миг заборавен стои
фотографијата на сидот:
„Замок на морскиот брег“
раката што ја стави
којзнае каде згина
по некој посетител случајно ја гледа
оживува нејзиниот зелен пејсаж
птиците летнуваат
благодарност е тоа
тој миг заборавен на сидот
не ја гледаат луѓето од канцеларијата
дури го копнее таа нивниот добар ден
како сеќаваше
иако ја ставаат за украс
таа со молчењето немо
стои глува и грда
заборавена како првата љубов
како слепо црево непотребна
и што само понекогаш во денот
некој поглед ќе ја помине

КАНЦЕЛАРИЈА

ден тркалезен
со тангентата на трпението
полигон за вежбање на нервите
душата лета низ прозорецот
како птицата по слободниот простор
будно ги замислува далните патувања
она девојче младо службениче
на сидот со тапети една точка
во далечен аероплан се претвора
и на дното од океанот паѓа
— таква ми била судбината
кога патувам сама
без прстен на рака
актите со молби ги отворам
што знаеш можеби тука е тој
во собата неколку маси
достојни за заборав сосема рамнодушни
менувањето на ноќта и денот не го разликуваат
тука времето полека протечува
тука времето се обновува

С Т О Л И Ц А

секогаш како мачка паѓа на четири нозе
со три нозе се претвора во еквилибрист
среде изгубеноста и барањето
телот на надежта се издолжува до бескрај
на оваа што е во овој миг
и таа што била во времето на Улис
однос на земјата и на космонаутот во орбитата
што ги истражува во вселената сите скршени столици
секогаш како мачка паѓа на четири нозе
јас не сум видел столица со две нозе
на скршената нога обично паѓа седнатиот
душата му лета меѓу цвеќињата
цвеќишата во саксијата на масата
обично се другачки голи
убавите нозе на госпоѓицата крвокарминка
го чува еквилибристот со падната глава врз себе
седнатата столица
ова се надежи изгубени
ова се љубови потсечени

А Р Х И Т Е К Т У Р А

чудесна игра на точките во гпросторот
што ги сее замислената птица на творецот
летајќи меѓу геометриските фигури
чудесно ги поврзува
рамиотежата на кругот и квадратот
гравитацијата не го познава Њутна
јаболкото не паѓа вертижално на земјата
тежата ги држи столбовите и покривите
постојаа се испитуваат висината и широчшште
се создава чудесната метафизика на линиите
пејсажот се менува секој час и миг
како кадрите на вестерните
подвижност таинствена
некаде бегаат гулабите
некаде другаде се прибираат во покривите нови
дијалектика во природата
библиотека проектирана
кон неа водат сите простории
една трошка починка од уличната врева
предвидува поетот на оваа градба

ЕДЕН ОД ПАТИШТАТА МОИ

кој може да ги знае радостите
горчините твои пату мој
мил си ми како самиот живот
со тебе растев чинам тука и смртта ме чека
по илјади патишта други
поубави од тебе и погрди
но ти си ми залог
ти си мојата разбранета душа
го сторив првиот чекор и паднав
— колкупати сум паднал досега
но постојано сум исправен и посилен
со првата рана секавање
се секаваш ли искрени кога бевме
и чедни
еднаш божилото кога беше над мојата глава
ми вети една од боите
која ли ми ја одреди? која ли да ја барам?
можеби кога ќе умрам ќе ми ја покажеш ти ...

на езерскиот брег

У Д А В Е Н А Т А

од облаци бели и од свила нежна
ти ја направивме постелата да си починеш
Те чекавме откако се роди
сите трепети и надежи за животот твој
сега девојче шеснаесетгодишно, дренко во цутење
чекајќи те рибите се смалија, билките на езерскиот брег
пресушуваа изворите подземни, не паѓаа дождовите
сега ни папсуваат рацете молејќи се

Откако влезе ти езерото се разбранува
чекавме полека душата да те напушти
уживавме занесени
од твоите трепети се раѓаше музика божествена
ти мавташе со рацете во грчови
постојано и повеќе нуркаше
постојано и повеќе беше наша
беше чудесна со отворени очи
косите твои од свила очите твои зелени
градите како две месечини
Не ќе те допре повеќе никој никое момче
грди се овие млади спрема нашиве милувања
спи малечка во твојата постела нова
од мовта на сонцето од кадифето на месецот
ќе бидеш осветлена со девет мали сонца
ох
сакаат да те грабнат мртвите спасители
но ние те криеме во седумкатиа вода

Ја слушавме твојата мајка како те тажеше
кубеше коси, откорнат даб од бурата
о девојче
се рушеа небесата
а ти беше нашето чекање вечно
девојче чедно негибнато, најчисто

Еве, водата повторно почнува да се враќа, сè да нанесе во
езерото
рибите се плодеа и идеа да те гледаат тебе
како се обновуваше како си убавееше
билките од сите страни те заштитуваат
во засолниште се наоѓаш
спи малечка, наша свездена крв

Се задаваат младичи со ножови
да ти ја искинат пајажината од сон
но никако да те најдат
те претворивме во тиха вода

Една полудена Мајка не се оддалечува од брегот
те чека да се вратиш удавена

БОХИНСКО ЕЗЕРО

го нареков капка во отворена дланка
извор од далечните гори од снеговите дални
го нареков долина на спокојството, на птиците
го нареков солза врз клепката изненадена, треперлива
го нареков концерт од сигаи огледала
каде облаците ја играат постојано својата невина игра
го нареков смирена вода вода за лекување
тука заврнува дождот кога ќе посака
тогаш под дрвјата на брегот волшебната арабеска ја гледам
на дождовните капки што една во друга се плетат
во пајажина на убавината
птицата слободно лета
песната нејзе ѝ блика од чистите длабочини
и песната тука песната не ја заборава
тука е песната песна на птицата, занесена
птицата лета јасно ја имам во очиве мои
и не паѓа мртва од умора од секавица
седум самовили водите ѝ ги хранат
ако пливаш мачно пристигнуваш на брегот
студената вода ги исцрпува твојата сила и храброст
во него се огледуваат најдалечните гори
пушката не го нафрлува стрелата сивиот елен го погодува
окружено со зелениот гердан и белите стрми карпишта
од белината се топат коските на изгубените алпинисти
слегуваат по лулката на долината невидливи ангелски
доаѓаат кон зорите со смирени души
раката се претвора во цвет на брегот
го нареков капка во мојата отворена дланка
долина на мирот, долина на птиците, тишина, Библија
та што ли е тоа во овој космос
пара изгубена фрлена од небото, стопена убавина

зашто човекот тука го чува човекот, да не се разболи, остави
го барам коренот од ова езеро старо
во коренот на еукалиптуот, во цветот на Сахара
длабоко скриен како спасување на светот и сонувањето
тоа им го смири здивот на горите диви, на немите
на полудените души, на биковите бесни на човештвото, на
светот

тоа е седело на птицата во згурата на небото
тука сите роси се раѓаат
тука се создаваат сите виножита
саќето на пчелите
ова е едно тихо, едно езеро нежно
мирно езеро
тука се штрена здивот на Хамлет по починката

ВЕСНА И ЈАС

Весна

отворено е едното око
и постојано неспокојно —

од езерово е тоа со излиени води
веѓите твои се десниот брег
со дукати што го покрива
по левиот брег одат сватови на бели коњи
немирното око на Бохињ
блесок е на погледот твој
со насмевката твоја езерото се лула
и со градите ги храни изворите подземни невидливи
тогаш е чисто и бело езерото
самовилите како в маглата да се мијат
и метеж се тие еден и никаде не паѓа дождот
Со восхит му се предаваат луѓето на ова блаженство
да сакаше Весна
божицата можеше да ја именува со ново име
на жртвите што те бараат
да се молеше таа
ќе ги спасеше душите удавени во длабочините
Таа го прави тоа но никој не ја гледа
ја молам душата таа да им ја врати
ја молам да им ја даде мојата душа во лет
среде нив нека ја најде, за себе нека ја земе
зашто не ми треба таа
без Весна зашто сум никој, душата ми е во вилиците на
волкот
По левиот брег одат коњаници
чуваат секое влакно од твојата коса од трева
Таа што прави толку чудесни нешта
и толку чисто се смее

Мислам дека ме сака

РИБИТЕ ОД БОХИЊ

Бохињ по дожд
природата е пројаонета
озарена со сјајот на светлината
просирни се белите руна на облаците
спуштени во езерото
шепотат тие со рибите и тревите

спокојство вечно и мир
барјаци извишени се боровите наоколу
за свадба подготвени
јас седам на брегот на езерото
кулата и мостот на Савица Бохинка
слики се измамни
на оваа убавина не ѝ треба ништо
седам на брегот од езерото
малите риби како се лелеат гледам
го гледам нивното растење тегобно
доаѓа најголемата и проголтува една
играта продолжува
брегу, следната која ќе биде?
од врбата се спуштаат гранките
лисјето килим разнобоен ткајат во водата
разбој е врбата
водата платно
совалки се рипчињата
кој ќе ја скине нитта
наближува една голема риба
така вознемирени растат
додека еден ден не ги фатат
со јадица или со мрежа
и ги гледаме испржени на трpezата
на софрата останаа само ликовите на рибите
мртва природа

МОЈОТ ГУЛАБ

виолетов
мојот гулаб
на љубовта
полетува
околу светот
да ги емитува
сликите твои
со твоето убаво лице
како слика на денот
уморен
падна мртов
пред твоите клепки

ОТКРИТИЕ НА ЕДНА МАЃЕСНА УБАВИЦА ВО ПИРАМИДА

во пирамидата тукушто откриена
од времето на царството на еден Рамзес
најдоа чуден пергамент
со убаво лице на царица
сите се восхитија од убавината нејна
Светецот почна да објаснува:
пергаментов е вратен од кај раѓањето на сонцето
се гледаат белите гради на една убавица
каснати од змијата што е уште жива
имаше длабок сон
со црни коси спуштени на белите гради
калеша убавица
облечева во бело
сета позлатена со бисери и дијаманти
Светецот потоа рече:
во овој миг на овој ден во годинава
ќе видите уште едно големо чудо
тој век во таа година во тој ден
сонцето ќе се преобрази и посилно уште ќе видите:
убавицата ја имал прегрнато еден маж
со светол знак на челото
се гледаше чашата испиена со отров
жртвуван за неа беше
се гледаше главата спуштена во преграатката

Светецот сакаше името да ѝ го прочита
на убавицата
што беше поубава од Клеопатра и рече:
во оваа година во овој ден во овој миг
ќе ѝ блесне лицето светло
во мигот како прелетување
блеснаа името и презимето на саканата моја

Свѐтецот пак проговори
но зборот му застава в грло и занеме
и тој да објасни не знаеше
зошто умрела убавицата
и како денес и сè и овој ден
останала змијата жива
младичот што ја беше прегрнал
беше сал останат еден знак светол на челото
без име

Ф А Т А М О Р Г А Н А

Гама зраците во далечина се шират
станува голема горештина со измислена влажност
се отвора хоризонтот се раззедрува погледот
во клепките ти бучи изворот шуми лисјето
чекорите стануваат лесни
оаза со стотици бои што мамат
ја држиме како во дланка
трепериме од страв — да не е ова уште една измама
на богот на страшната жед
трчаат в соне со отворени очи
и нозете сега стануваат од олово
песокот се постила пред нас како погледот
песокот прави чудеса во нас —
ме покрива една девојка со долги коси и бакнежи
среќни сме
Од никаде не се гледа ни ветерот ни виорот
да го разбранува овој глув океан од песок
сам сум ваков меѓу другарите
што ја оставаат скинатата нитка на трагата
почнувам да викам а никој не ме слуша
во прекрасната долина на измамата
се спасувам од оваа долина

ПОЕТ НА УБАВИНАТА И ЗАЕДНИШТВОТО

(кон поезијата на Адем Гајтани)

ПОЕЗИЈАТА на Адем Гајтани е поливалентна во изборот на своите конститутивни координати: таа е во авангардните редови на поезијата на албанската народност во Југославија, таа е вклучена во плодноните текови на југословенското поетско творештво, а со тоа и во процесите на модерното европско пеење. Творештвото на Гајтани е во непосреден дослук и творечко проникнување со македонската литература. Творештвото на Гајтани се надврзува и на богатата медитеранска традиција и во највредното и трајното во литературата што се пишува на албански јазик. И тоа не е сè: творечката и книжевно посредувачката појава на Гајтани е на еден посебен вид значајна и за афирмацијата на нашето заедништво што го овозможува литературата. Речиси и не постои позначаен автор на литературата на албанската народност во Југославија и автор на македонската литература што Гајтани не ги претставил преку своите преводи на македонски и албански јазик. Поетското творештво на овој вистински поет на заедништвото беше преведувано и вреднувано од значен број македонски писатели (Гане Тодоровски, Матеја Матевеки, Миодраг Друговац, Атанас Вангелов, Ефтим Клетников и други).

*

Богатиот поетски свет на Адем Гајтани ги најавува своите контури во почетокот на шеесетите години (првата збирка песни *Светлина во срцето* е објавена во 1961 г.), кога во југословенската културна и духовна реалност дејствуваат плодотворните резултати, на една до крајни граници слободна творечка клима, тоа е времето, како што мошне упатно бележи Г. Тодоровски

при толкувањето на оваа поезија, кога опточнаа процесите на творечката еманципација што создадоа погодно тло и атмосфера за естетскиот плурализам.¹ Тоа е воедно и времето кога се напуштаат соц. реалистичките регулативи, кои како краткотрајни имаа свое нагласено сопирачко влијание и врз процесите на книжевното творештво на албанската народност во Југославија. Токму во тие пресудни и пресвртни години, кога литературата триумфира и како креативен и уметнички феномен над тенденцијата да биде потчинета како крајно утилитарно средство, се разгранува и поетската авантура на Адем Гајгани. Има во ваквите преломни периоди, кога по потискувањето на креативното и едномерното насочување на естетскиот феномен, еден вид додатна творечка енергија, која фасцинира со својата смелост да го надомести пропуштеното, плодотворено да трага по изгубените хоризонти на една традиција што не го пзгубила својот континуитет. Пројавата на Адем Гајгани во тој контекст е можеби и најзначајната зашто тој не само што реско и неповратно раскинува со традицијата на реторичко-вербалистичкото пеење, туку смело влегува во преграб со тогашните модерни европски поетики. Тогаш во творештвото на Гајгани и неговите врсници од другите југословенски поезии, ќе се појават дури и примеси на надреалистичката поетика (веруваше во ирационалната моќ на љубовта, на зборовите), ќе биде нагласен поривот на една подлабока медитеранска потреба од ослободување и амалгамизирање на трајното од народната традиција со модерните конотации на поединечното. Всушност линијата на „спасениот народен континуитет“ во кантекстот на медитеранската традиција го означуваше најкусиот пат на едно ослободување. Шпанскиот поет Федерико Гарсиа Лорка ќе стане во тие години голема и судбоносна фасцинација за повеќето поети на една цела генерација југословенски поети во периодот на шеесетите години. Така, медитеранската компонента во поезијата на Гајгани ќе биде лоркијанска по својата провиниенција, но ќе носи во себе и еден специфичен дел.

---

¹ Види Г. Тодоровски „Лирика на елегични созвучја (Кон поезијата на Адем Гајгани), *Мајенсан мегдан*, „Култура“, 1979 г. ст. 295—301.

Митските реминисценции, фолклорните архетипски суп-страти од делот на медитеранската традиција што ќе ја носи Гајгани ќе бидат означени и од еден антитезен порив при што ќе им се открива нивен постојан пандан во убавината, трагањето по хармонијата, во прифаќањето на повеќезначноста на светот. Така граничните и дефинитивните категории на егзистенцијата (раѓањето и смртта, гордото и убавото, солзата и реката, огнот и пепелта), Гајгани ќе ги подложува на едно сопствено лирско прочистување, за да во песната, бидат понудени и како крајни јазични сублимати, задржани во структурата на текстот од сопствените внатрешни врски како можни метафори на граењето.

Така поетската авантура на Гајгани беше означена од Лорка (посебно тоа се гледа во „Песна“, „Змија и песнд“, потоа во песните за морето, во баладите за реката, школките, разделбата, зеленилото, како и во „Баладата за зеленилото“ лото“ што му е посветена на самиот шпански поет) за да продолжи и во своите други фази да зрее под знакот на шпанскиот поетски бард, задржувајќи ја на тој начин во себе и постојаната медитеранска фасцинација.

Уште со своите први збирки поезија (*Светлина во срцето*, *Катанец на молчењето*), Гајгани прифаќајќи ја поетиката на своите европски модели, модерниот јазик на универзалната метафора на песната, стилската чистота, имагинативната асоцијативност, не само што успеа да даде оригинален и автентичен придонес во ослободувањето на албанската поезија од традиционалијата поетска нарација, туку ја продолжи својата поетска авантура кон новите значења на имагинативноста. Првата деценија од творештвото на Гајгани е означена од неговата непресушна младешка егзалпација, од потрагата по хармоничните простори на животот, при што не далеку од надреалистичкото чудесно, за на крајот да понуди едно цело божило на доживеаното.

Крајот на шеесетите години го означува вториот период од поетското творештво на Гајгани, кога објавувајќи ја својата трета поетска збирка *Ти песно, ти далечна птицо* (1968 г.) не само што го остварува својот највисок творечки дострел, ами се проширува и неговиот мисловно филозофски хоризонт, се збогагува гамата на неговите опсервации. На медитеранското чувство за брза егзалтација и илузија, хармонија и светлина, се противположува чувството на притаениот страв, на демонот на смртта, на секогаш можната трагика. Во структурата на новите песни како нов одјек на животот прозвучуваат меланхоличните елегични напеви. Како според диктатот на некоја задоцнета неоромантичарска логика, сега авторот од згустеното емоционално прифаќање на животот, го извлекува рефлексивниот призивок на животното течење.

Гајгани, свесен дека песната е и универзум на неговата моќ, можеен фокус на сите притаени животни егзалтации сега одговорот на загатката го лоцира во откривањето на тајната на пеењето, на песната. Гајгани во дослух со прастариот класицистички и ромаетичарски порив што допира и до модерното пеење дека песната, уметноста ја совладува дисхармонијата на светот, со свој удел ќе согорува во потрагата по моќта и тајната на песната. Песната во тој контекст е последниот чин на илузијата, последниот степен на егзалтацијата пред вечната загатка на светот. Разбирајќи го пеењето како и животот, поетот во песната открива и шанса за спасување. Сензибилната егзалтација ќе се артикулира во усвитеното верување во моќта на песната. Поетот верува во моќта на песната до апсолутни димензии. Пеењето е дури помоќно и од поетот.

Поезијата го надгласува поетот и преку нејзините магистрални синтези, преку парафразите на сонот, преку продирањето во сите времиња, преку моќта да ги шири просторите на јазиците, културите, човечноста ... Гајгани во овој дел од своето пеење се надоврзува на континуитетот на еден морален и творечки ангажман започнат во литератураура на албанскапа

народност во повоените години кога во животот на луѓето, во нивниот патријархален менталитет беа присутни рецидивите на една архаизирана свест и кога песната, литературата бараа патишта за да продрат до оваа свест. Ако во еден дел од тогашното творештво се одеше директно до срцевината на конфликтот и се бараше од авторот да биде делничен и прагматичен арбитер, дотогаш во пеењето на Гајгани и неговите современици се посегаше со моќта на уметничкото структурирање низ едно поцелосно, судбинско и фуикционално надоврзување и откривање. Пред неговиот поетски хоризонт сега ќе се најдат најгемните наслојки на една медитеранска и албанска архаизирана свест, означена во прв ред од законите на крвната одмазда, од брановите на фаталноста во животот, од чувството на векова изолираност и осаменост, од патријархалната хиерархија во која жената се наоѓа на најнезаслужената позиција. Гајгани во судбински одговор на овие вековни рецидиви низ кои продолжува апсурдот на некогашните страсти и канони, го спротивставува поливалентниот ангажман на својата песна.

Поттикнат од историскиот одговор на песната над векавното зло во пошироката медитеранска и европска традиција (од Лорка во прв ред), Гајгани од песна до песна ќе ја извишува својата поетска барикада. Кревка во својата незабележливост, осамена во хорот од крици на денешниот урбан живот, песната како да не може ништо, но што може колку песната во повикот на човечното, во спротивставувањето на ништожноста, во победата над апсурдот, во скротувањето на судбината?

Пеењето на Гајгани за крвната одмазда во неговите десет монолози, во десетте обраќања од човек на човека, како што согледува М. Матевски во едно од најсугестивните и оригинални толкувања на ова творештво, преставува негов највисок дострел во извишувањето на една поетика на животот.² Пеењето на Гајгани за трагиката на крвната одмазда претставува и успешно и резултатно спротивставување на еден тек од албанската литература, која повеќе или иомалку ги бележеше појавите на

---

² *Ko odpresh to pesem, „Drzavna zalozba“, Ljubljana, pogovor Mateja Matevski, 1979.*

ова наследено вековно недоразбирање, отколку судбински да го демистифицира и да им ја открие дефинитивната апсурдност.

Повеќеслојниот ангажман на песната на Гајгани, извишена помеѓу фатумот на смртта и довикувањата на животот, надгласувајќи ги придружните крици на декларативното, патетичното прераснува во повеќезначна метафора која го ослободува своето зрачење за сите нас што сме ги здружиле судбините.

Песната на Гајгани едноставна во кажувањето за сложените проблеми, модерна во својот израз, таа секогаш брзо се организира кога тој во потрагата по убавината и човечноста наидува на нови предизвици. Задржувајќи го несомнениот устрем со збирките песни што се Надаврзаа на збирката *Ти песно, ти далечна птицо (Ни птица, ни дрво — љубов, 1973 г., Прстен, 1974 г., Во сонот песна, 1975 г., Потопена амфора, 1977 г.)*, Гајгани во 1977 г. ќе ја објави збирката песни *Црвено*, во која успешно ќе се надоврзе на своето дотогашно творештво со песни инспирирани од ослободувањето и револуцијата, како и на творештвото на генерациите творци на литературите на народите и народностите на нова Титова Југославија, во која тие открија нови простори на хуманоста и човековото разбирање. Гајгани и во оваа збирка успешно ќе ги актуализира елементите на својата поезика, ќе создаде богати напеви од кои ќе зрачи светлината на Титовите монументи на победата какви што се Сутјеска, Неретва, Козара ...

*

Во последната поетска збирка *Лебедова песна*, Гајгани трага по нова уверлива синтеза во изоја треба да бидат одразени и хармонизирани младешките егзалтирани пориви трагања од почетоците на пеењето, што остануваат притаени и смирени и во последната збирка заедно со сега смирената внатрешна рефлексивност. Последната збирка на Гајгани претставува и успешен обид да се обединат резултатите од двага еднотенциски текови на едно ново поетско проникнување, како последно, лебедово(?), проширено видување и чувствување на светот.

Гајгани и во својата *Лебедова песна*, во дводецениската перспектива со новите можности на внесување на модерното чувствување на светот, како да ја продолжува својата творечка драма во апсолутното верување во моќта на поезијата како противтежа на грдото, злото, како последна надеж крај неизбежната бездна на минливоста, како притаено и вечно човеково немирење. Гајгани во оваа збирка песни со нови елементи го зајакнува ромаитичарското и новото верување во моќта на песната. Меѓутоа, сега поетот е помалку категоричен во своите судови за победата над времето, сега небаре се обидува на животот и смртта да им понуди смирена размисла и релативизиран суд за моќта, за да потоа го всели сомневањето, па стравот пред новите налети на минливоста, обновите на непостојаноста, кривката на животот, меланхолијата на осамата, триумфите на фаталноста. (*Можеби само песната те совладува тебе / тебе несовладано време / време кога се затвора смртта / кога се отвора раѓањето*). Сега Гајгани и убавината ја восприема преку трагична оптичка со цел да продолжи нејзиното трагично зрачење. И во збирката песни *Лебедова песна*, Гајгани со сета моќ на својот лирски угаиверзум ја продолжува пеоната за загатката на смртта. Како во некаков неизбежен медитерански фон на трагичното уште од античките уметнички структурирања на смртта, во духот на Камиевата вистина дена и Медитеранот има своја сончева трагика, Гајгани како по некој праисконски внатрешен диктат ги повикува сите елементи од својот лирски универзум (реката, шнолките, огнот, солзата, бесата, љубовта, стравот...) за да ја испее својата лебедова песна како спротивставување и како обнова ...

*

Еве дваесет години (од *Светлина во срцето* до *Лебедовата песна*) како Адем Гајгани со своите бујни лирски напеви и низ елегични созвучја, низ меланхолични ламенти и слики за живоиот, низ екстази, со своите посредувања меѓу литератури од повеќе народи — како ни нуди постојани и уверливи докази за моќта на поетската уметност, да ги ослободува од противречностите на животот, од просторното и човековото различје — големите метафори на доближувањето, добрината и убавината ...

Луан СТАРОВА